СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 244. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 20. жовтня, 1922. — VOL. XXX. No. 244. Jersey City, N. J., Friday, October 20, 1922. THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

ВУҐЛЕВА КОМІСІЯ ДЛЯ ФАКТІВ ПОЧИНАЄ РОБОТУ

ВАШІНҐТОН, 18. жовтня. — Установлена конґресом комісія для відкривання фактів про вуглевий промисел почала нині свою роботу відбуваючи своє перше засідання.

Було воно більше формальне, бо посвячене майже виключно зорганізованню. Предсідателем комісії вибрано Джана Гейза Гемонда. Опісля вони постановили скликати найблизче засідание та запросити на нього Джана Луиса, голову майнерської юнії, та Алфреда Оґла, голову товариства властителів копалень вугля, як також С. Д. Ворінера, найбільшого вуглевого маґната в Злучених Державах.

По засіданню комісія пішла на авдієнцію до президента Гардинґа, котрий заявив її, що він дуже бувби радий, якби комісія поспішилася до праці та передала йому як найскорше свою опінію в справі вуглевого промислу.

БОРОТЬБА МЕЖИ ЮНІЯМИ В ШЕВСЬКІМ ПРОМИСЛІ

ГАЙВЕРСВИЛ, Месечузетс, 18. жовтня. — Боротьба межи двома юніями в шевськім промислі, котра недавно опинилася аж в суді, не покінчилася.

Недавно тому на зазив одної з них вийшли на страйк робітники фабрики Кастельо. Друга знов постановила взяти участь в виборах та поперти одного кандидата на мейора та іменувати робітничих кандидатів до міської ради.

КАНАДА ТА ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ НЕ ХОЧУТЬ МАТИ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ НА ВЕЛИКИХ ОЗЕРАХ

ВАШІНҐТОН, 18. жовтня. — На основі виміни нот межи Канадою та Злученими Державами оба краї згодилися усунути на будуче всі воєнні кораблі з Великих Озер та перемінити існуючі воєнні кораблі на митові.

АНҐЛІЯ НАРІКАЄ НА КОНФІСКАТУ АЛЬКОГОЛЮ

ВАШІНҐТОН, 18. жовтня. — Один аташе анґлійської амбасади предложив департаментови стейту протест Анґлії проти захоплення одного анґлійського корабля американськими проґибіційними урядниками.

Як каже анґлійська нота, корабель захоплено 8 миль від берега, значить поза обрубом 3 миль, в котрім, після обовязуючих тепер межинародних законів, американські урядники таке моглиби були зробити.

Се є перший случай того рода від часу, як ґенеральний прокуратор видав своє широке зарядження в справі посідання алькоголю кораблями.

З КОНВЕНЦІЇ „АМЕРИКАНСЬКОГО ЛЕҐІОНУ"

НЮ ОРЛІНС, 18. жовтня. — Конвенція „Американського Леґіону" постановила майже одноголосно вести в слідуючім конґресі боротьбу за ухваленнєм винагородження для ветеранів великої війни (бонусом).

Конвенція ухвалила також спротивитися всяким проектам ухвалити для ветеранів досмертну пенсію. Вона заявилася також в осібній резолюції за конскрипцією робітників та капіталістів на случай нової війни та за збільшеннем числа моряків на американських воєнних кораблях.

Велике зацікавлення серед всіх ґазетярів викликав наглий виїзд з місця конвенції полковника Форбса, голови бюра для ветеранів у Вашінґтоні. Одні кажуть, що він виїхав на поклик президента Гардинґа, а другі, що він виїхав ображений на президію конвенції, котра його яко сторонника президента Гардинґа трактувала образливо.

ПРЕЗИДЕНТ КАЖЕ, ЩО АМЕРИКА НЕ ВІДСТУПИТЬ ВІД ПРОҐИБІЦІЇ

ВАШІНҐТОН, 18. жовтня. — Президент Гардинґ, приймаючи нині делеґацію від конференції „Обєднаних Християнських Товариств", заявив, що на його думку американський народ ніколи не покине 18-ої поправки до американської конституції та все буде придержуватися проґибіції.

НАВІТЬ НАСЛАВНІЙШИЙ ВИНАХОДЧИК ЗДИВОВАНИЙ ВИНАХОДАМИ

СКЕНЕКТЕДІ, Ню Йорк, 18. жовтня. — Томас Едисон, найбільший винахідник наших часів, відвідав нині електричні робітні Ґенеральної Електричної компанії, котрої інжинери показали йому такі нові винаходи, що навіть він був здивований.

Великий подив Едисона викликала межи инчим лямпа, що світила силою 100,000 свічок, електричний котел на живе срібло та машина для рухомих образків, котра не лишень кидає картини, але й говорить. Богато з тих винаходів зроблено на основі винаходів самого Едисона, ба навіть декотрі з них були дороблені його власними колишніми помічниками, хоч вони всі роблять тепер під проводом „електричного чарівника" Швайнмеца.

Нові винаходи робили на Едисона враження, як він самий казав, що наука й техніка поступають скорше, як найбільший винахідник може поспіщити. Він признав, що велике число винаходів, про які він навіть не знав, є такого значіння для промислу, що просто зроблять в декотрих галузях справдішну революцію.

ДОМАГАЮТЬСЯ ОБЛЕКШЕННЯ ІМІҐРАЦІЇ.

БОСТОН, Месечузетс. 18. жовтня. — Річна конвенція „Промислів стейту Месечузетс" ухвалила нині резолюцію до конгресу, взиваючу його приняти на своїй найблизчій сесії більше конструктивні постанови про іміграцію до Злучених Держав.

Резолюція пояснює далі, що фабриканти відчувають брак робітника й тому облекшення іміграції булоби пожадане.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХОР В СКРЕНТОН, ПА.

Скрентон. Па., 16. жовтня. — Нині вечером відбувся тут концерт Українського Національного Хору. Публики було около півтора тисячі; то майже всі передні крісла були заняті. Що галя не була виповнена по береги, се тому, що дуже короткий час був до оголошення. Посторонні люди не хотіли вірити, що в Скрентон буде співати сей хор, бо читали і дальше в деяких українських газетах що на 16-го Хор співає в Брукліні. Визначні Американці не прийшли, бо галя була не відповідна для Хору. Сю галю уживають лиш до танців. Іншої галі не можна було дістати, бо всі були заняті. Отже головна причина, що не було тут повного успіху з боку фінансового, се короткий час реклями.

В кождім разі тутешні Українці дуже вдоволені, бо імя „Юкрейнієн" звісне тепер кождому.

По концерті була спільна вечеря в готелі Кейсі". Товариські сходини тутутешньої української громади і членів „У. Н. Хору" отворив привітною промовою др. Кульчицький, котрий покликав о. Гурянського на провідника вечери. Промовляли: о. Залітач, п. Босак, д. Кошиць і д. Заплатинський. Вкінці відспівано гимн „Ще не вмерла" в честь Українців, і словацький гимн в честь Словаків, які теж були присутні на вечері.

В.

СМЕРТЬ ДРОБОВИ.

„Національне Товариство Дробу, Масла та Покладків", що має свій осідок в Шікаґо, оголосило, що сього року индики, котрих бють на Свято Подяки, будуть дешевші як минувшого року, коли через високу ціну, настановлену торговцями дробу, богато мериканців відреклося традиційного индичого обіду.

НЕДОСТАЧА КВАТИР В РОСІЇ.

З огляду на важку крізу, яку переживає Москва, в справі кватир, крізу, що викликана головним чином зруйнованням будинків підчас революції ВЦВиком постановив заснувати особливу надзвичайну комісію в справі мешкань, яка матиме право переселяти приватних осіб й установи з одного мешкання в друге, не рахуючись з іствуючими договорами і згодами, що завязані на основі положення, що здобули силу підчас нового економічного курсу.

ЗРАДИВСЯ.

В вівторок пізно вечером зголосився до поліцийної стації в Гвайт Плейнс, під Ню Йорком, обдертий каліка з деревляною ногою. Подавши своє імя урядуючому полісменови, він заявив, що стратив всі гроші, не має заняття ні приятелів, деб переночувати. Поліція позволила йому переночувати на поліцийній стації.

На другий день рано його поставлено перед поліційного судця для переслухання. Підчас допитів Джим Ковт (так бідолаха назвав себе) почав згинатися до своєї деревляної ноги та шолопати коло неї.

„Що вас свербить деревляна нога?" — питає суддя.

— „Ні, лишень троха дрібних не дає мені вигідно стояти". — відповідає каліка.

Поліційний суддя казав зараз обшукати його, і в деревляній нозі найдено 90 долярів та 6 центів. Ніхто не підносив ніякого обжаловання проти каліки, і суддя позволив йому відійти, без заплати за нічліг.

ВІДДАЛАСЬ, ХОЧ СТРАТИЛА 100,000 ДОЛЯРІВ.

В Шікаґо жиє з родиною Богумір Кріль. Родина вся музична, бо й батько та його дочки мають великий талан до музики і музикою зарабляють на життє. Батько бачив такий великий талан у своєї дочки Йосефіни, що шість літ тому назад, коли дівчині було 18 літ, він обіцяв її 100,000 долярів за 12 літ, коли вона доживе до 30-го року життя не віддавшися. Батько зробив сю обіцянку з тим заміром, щоби дочка віддалася зовсім музиці.

Дочка справді прожила від тої угоди 6 літ без думки замiжжа, але сього року, вона стрінулася в Бостоні з композитором Павлом Тейлором Гвайтом. Незадовго після стрічі вона рішила, що волить Гвайта як 100,000 долярів за шість літ. Недавно відбулося їх весілля.

ФОРД ОБНИЖУЄ ЦІНИ.

Фабрики автомобілів Форда в Дітройт, Мишиґен, оголосили в середу, що заряд постановив обнижити далі ціни на автомобілі. Всі моделі автомобілів Форда мають коштувати 50 долярів менче, як коштували досі.

Обниженнє цін уважають відповіддю Форда на сильну конкуренцію, яку послідними часами почали його автомобілям робити другі фабрики.

ОДНОДНЕВНІ ЖНИВА ПРОҐІБІЦІЙНОГО УРЯДУ

Нюйорський проґибіційний уряд заявив в понеділок, що в самому Ню Йорку та околиці за один сей день сконфіскованo горівок та вин на загальну вартість 300,000 долярів. В однім лише складі, що оголошувався як продавець жидівського сакраментального вина, найдено напитків вартости 150,000 долярів.

ВИСТАВА ПРЕСИ В ПРАЗІ.

Як доносить „Прагер Прессе", видавнича фірма Павлика в Празі устроїть в днях 12 до 18. грудня 1922 у Люзернській салі велику виставу преси.

Се буде не лише перша ґазетна вистава в Чехословакії, але перша велика міжнародня вистава взагалі. Участь в ній візьме кожда нація — зависи політично чи независима, — що друкує на своїй мові.

Сподіваються, що буде виставлено около 30.000 примірників ржних ґазет.

Кромі ґазет будуть виставлені друковані книжки а також рукописи визначних авторів кождої літератури.

Комітет вистави вислав запрошення вже до 33 народів, між ними й до Українців, які приняли запрошення до участи. До звидження сеї вистави запрошено всіх визначних мужів пера цілого світу.

ПОЛІТИЧНА КРІЗА В АНҐЛІЇ

ЛОНДОН, 18. падолиста. — На зібранню екзекутиви національного союза консервативних стоварищень постановлено скликати в найблизших днях річні збори національного союза.

Се прискорення зборів консервативного національного союза, які мали відбутись дня 15. падолиста с. р., спричинили крайні консерватисти, котрі хотять розбити теперішне коаліційне правительство в Анґлії і стреміти до захоплення влади в руки юніоністів (консерватистів).

Наслідком того войовничого становища консерватистів правительство Лойда Джорджа найшлося в критичному положенню.

Тепер Лойд Джордж проголосить нові вибори до парляменту імовірно на 11. падолиста с. р., які розвяжуть крізу і долю коаліції на премієра Лойда Джорджа.

МІЖНАРОДНІЙ РОБІТНИЧИЙ КОНҐРЕС В ЖЕНЕВІ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 18. жовтня. — Нині тут отворено четвертий Міжнародній Робітничий Конґрес.

Участь в Конґресі бере понад 300 делеґатів, котрі заступають 54 народи.

Збори отворив французький делеґат Анрі (Генрих) ля Фонтен.

НОВІ НІМЕЦЬКІ ГРОШІ

БЕРЛІН, 18. жовтня. — Німецьке правительство приготовляє видачу нових паперових гроший, так званих золотих цертифікатів. Вони були-б оперті на золотій резерві в державному банку і вартість їх мала би бути постійна.

Сі гроші курсували-б рівнобіжно з теперішніми і можна-б їх дістати в заміну за теперішні по біжучому курсі.

АЛІЯНТИ ЗАБОРОНЯЮТЬ ТУРКАМ ПАРАДУ В ЦАРГОРОДІ

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 18. жовтня. — Аліянтські місії в Царгороді заборонили турецьким націоналістам уладжувати парадний марш по улицях Царгороду.

БОЛЬШЕВИКИ ТВОРЯТЬ „КАПІТАЛІСТІВ" І ВІДБИРАЮТЬ ЇМ ПРАВО ГОЛОСОВАННЯ

МОСКВА, столиця Московщини, 18. жовтня. — Большевицький „уряд" видав розпорядок, що ті горожани, котрі наслідком дозволу приватної торговлі стались „капіталістами, тратять право голосовання до місцевих, окружних і загальних совєтів.

Право голосовання мають тільки ті, що дійсно працюють фізично або умово, а також селяни і жовніри.

ДАЛЕКО-СХІДНЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО КАЖЕ, ЩО ЗАЙМЕ ВСЮ СИБІР

ПЕКІН, столиця Китаю (Чайни), 18. жовтня. — Правительство далеко-східної (сибірської) републики, якого військо осягнуло перемогу над військом царського ґенерала Дітеріхса, заявляє, що до місяця займе всю Сибір.

ДЕРЖАВНИЙ БАНК НА УКРАЇНІ

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 28. вересня. — Як доносить „Праґер Прессе", за приміром московського советського правительства пійшло й радянське правительство України, постановляючи заснувати банк для торговлі і промислу. Участь в сьому банку візьмуть впершій мірі всі державні організації, синдикати і трости, однак буде допущений також приватний капітал. Більшість акцій буде в посіданню державних органів. Статут банку виготовила спеціяльна комісія під проводом Раковського. Сподіваються, що банк почне функціонувати вже з початком падолиста.

УКРАЇНА БЕЗ УКРАЇНЦІВ

БЕРЛІН, 2. жовтня. (Вл. кор. „Свободи"). — У Катеринославі цими днями розстріляно 52 „петлюрівців".

В Єлисаветі, на Херсонщині, революційний трибунал засудив 55 „петлюрівців" на розстріл й 4 на тяжку вязницю. Вирок над засудженими на смерть вже виконано.

Арештованих в Києві разом із Сергієм Єфремовом академика Корчака-Чепурковського та священика Чеховського большевики постановили вислати з України.

Винищуючи всіми способами правдивих Українців, большевики тим більше дбають про те, щоб обсадити на Україні всі вищі посади „своїми" людьми. Так, заступником Раковського в українських „Совнаркомі" та „Совнархозі" цими днями призначено команданта червоної армії на Україні, Фрунзе, але не Мануїльського, який мав найбільше прав на цю посаду. Хоч Мануїльський є також правовірним большевиком, а вже ж він походженнєм Українець, а тому чужинець Фрунзе має перед ним перевагу.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ЗАСУДИ

РИГА, столиця Латвії, 1. жовтня. — Московська большевицька „Правда" доносить, що в Каменці Подільському засуджено на смерть чотирох католицьких священиків — Дворжецкого, Шеска, Ґіббса і Павелка — за спротив при секвестрованню церковної власности і за агітацію проти советських властий.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY N J

АНУ, БРАТТЯ, ПО 5 ДОЛЯРІВ ВСІ ЯК ОДИН!

Читаю в ґазетах просьби і заклики о негайну поміч старому краеви в боротьбі проти наїзника ляха, і постановив я сповнити свій обовязок для свого рідного краю та вислав на руки дипльоматичного представника галицької републики у Вашинґтоні пять долярів.

На сю так важку і святу боротьбу по пять долярів повинен зложити тут в Амернці кождий Українець, хотяйби і найбіднійший, бо се боротьба за наш рідний край і народ.

Наші браття в старім краю клали і кладуть життє за нашу і цілого краю свободу, а ми яко діти тоїсамої Неньки положім бодай по тих мізерних пять долярів, через котрі ми не збідніемо, а однак станемо в ряди борців за волю нашої Батьківщини.

Наших пять долярів буде пять ножів пятьом ляхам в їх кляту груд, а ні то пять бомб, з котрих кожда мала би розірвати бодай одного ляхо-татарина. А є нас тут, як кажуть, один міліон. Як кождий дасть пять долярів, то буде пять міліонів ножів, котрі наситять скажених не тілько в Галичині, але ще й поза її границями. Ану, Браття, по пять долярів всі як один! А хто може то і більше! Але зараз! А побачимо, де ляшня в недовзі опиниться. Пять долярів у нас знаку не зробить, а ними поможемо добути вільність нашій нападеній ворогом державі.

Один з Мілвілців.

ЩЕ ОДИН РАТУНОК „ЗАГРОЖЕНОЇ" ВІТЧИНИ.

Нюйорська торговельна палата виступила з дуже ориґінальним проектом ратування Злучених Держав. На її погляд Америка загрожена потопом радикальних чужинців, і увільнитися від них може вона при помочи невиданої нігде системи поліційного нагляду над чужинцями, який має йти так далеко, що з кождого чужинця мають поліційні власти здіймати навіть відбитки його палців.

Порада нюйорських купців гідна уваги своєю безмежною наївностю. Видно з неї, що нюйорська торговельна палата повірила в усі ті казки про радикалізм серед іміґрантів, які їм наплели увихаючіся серед іміґрантів аґенти ріжних шпіонських бюр. Купці, що дихнути не можуть, аби не похвалити себе за здоровий розум, далися зловити заводовим шпигунам, які на те придумують ріжні страшні радикальні течії серед іміґрантів, аби застрашені богачі платили їм опісля гарні пенсії за вишукуванне лячних заговорів „проти американської суспільности та американської конституції". Богачі, що власними охлапами удержують ріжні „інформаційні офіси", „промислові бюра" і тим подібні псярні для гончих собак, що мають вviватися помежи іміґрантів та винюхувати познаки страшних суспільних, „протиамериканських" недуг, самі впали першою жертвою своєї власної провокаторської роботи. Вони були перші, що дали переконатися підшептам власних аґентів, що мовляв серед іміґрантів бушує страшне невдоволенне з Америки, що мовляв вся іміґрантська маса підмінована страшним ладунком радикальної аґітації.

Залякані власними шпигами бизнесмени кинулися шукати ратунку поки не буде за пізно. І найшли, і світови проголосили, що зарадити сьому можна лишень загальним поліційним дозором, якого рівному не придумала ні царська охранка ні большевицька чрезвичайка. Всі чужинці мають бути реґістровані, всі мають носити пашпорти, всі мають віддати поліції відтиски своїх пушок. Сі відтиски, придумані французьким криміналістом Бертільо, стверджують тотожність особи понад всякий сумнів, бо нема двоє людий з такими самими рисунками на пушках палців: значить, аж тепер поліція не буде мати найменчого сумніву про небезпечні особи. В Вашінґтоні буде стояти високий хмародер федерального поліційного уряду, бо лишень камениця на 25 поверхів зможе помістити відбитки рук кількадесять міліонів людий. На службі сього бюра стоялиби сотки вправних криміналістів, тисячі шефів, десятки тисяч канцелярійних перогризів, сотки тисяч шпіонів та шпіоників, що шукалиби за небезпечними індівідуами, що виминалиби обовязок реґістровання та показування руки. Кождий мещканець бувби зданий на ласку та неласку поліційного доносчика, що без протесту мігби його запроторити до тюрми. Для шпіонів наставби справдішний рай. Кождий се бачить, на чію користь роблений проект. Кождий може з певностю показати на авторів нового спасення вітчини. Лишень одна торговельна палата не може сього знати. Та палата, що складається з тверезих, холодно думаючих бизнесменів...

Радить палата поліційну систему на зарадженне нещастя, яке само є випливом за великої дози поліційної системи, яку Злученим Державам залляла за шкіру деспотична то подозірлива адміністрація Вилсона. Радить поліційну систему з відтисками палців, немовби по відтисках палців можна пізнати радикально настроеного чоловіка і немовби пізнавши його по відтисках, можна його відтак якимсь способом (якимсь поліційним способом?) відучити його „ворожнечі до американської конституції". Шкода далі розбирати великопамятний проект нюйорської торговельної палати. Чи ввійде він в життє чи не ввійде, на всякий случай самий проект останеться навіки незнищимим памятником безхарактерного запудження, безмежної злоби та безграничної глупоти тих, що хваляться відвагою, уступчивостю та здоровим розумом.

РОЗМОВА З Д-ром ВОЛОДИМИРОМ БАЧИНСЬКИМ ЗІ ЛЬВОВА.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Відомий український діяч і політик, Др. Володимир Бачинський, який перебував на курації в Маріенбаді*) в Чехословаччині, прибув на днях, вертаючись до Галичини, до Відня, і тут приняв кореспондента „Свободи", якому уділив незвичайно цінних інформацій. Др. Володимир Бачинський се многозаслужений орґанізатор Бережанщини і Підгаєччини, довголітний секретар Народного Комітету, б. посол до сойму і Державної Ради, довголітний член Виділу Просвіти і Українського Педаґогічного Товариства, і т. д. Він займає тепер високе становиско в краю, будучи головою Народного Комітету, себто екзекутиви Народної Трудової Партії і є президентом Міжпартійної Ради, яка зєдинняє представників усіх українських партій в краю. Тому його інформації заслугують на особливу увагу.

Ось зміст розмови з д-ром Володимир Бачинським:

Край і державно-правне становиско Галичини.

В краю істнує одноцілий протипольський фронт і непохитне обстоюваня повної державної самостійности Східної Галичини, як вступного етапу **до обєтнання всіх українських земель в одну самостійну українську державу.** Всі польські заходи і зусилля, щоб зломити сю одноцільність, показались дотепер безуспішними, бо факт що деякі безхарактерні одиниці як Яцкови, Твердохліби і Даниловичі, а споміж москвофілів Лісковацький, Костецький, Третяк і Др. Алексєвич та їх товариші, роблять угоду політику, не зміняє зовсім стану річи, тому що згадані індівіди не мають найменьшої опори в суспільности і являються звичайними платними аґентами і конфідентами польських поліційних і військових властий. В краю не істнують ніякі міжпартійні усобиці і Міжпартійна Рада, на якої чолі саме стоїть Др. Володимир Бачинський, обєднує в собі народню трудову, радикальну обох напрямків і християнсько-суспільну партію, і тимсамим держить в руках провід цілого краю. Бо слід зазначити, що українські соціял-демократи, які симпатизують з „ІІІ-ім Інтернаціоналом", ідуть вправді окремо, одначе у випадках, коли ходить о одноцілий національний фронт, все поступають солідарно з іншими партіями. Таксамо т. зв. москвофіли під проводом „Руского Ісполнітельного Комітету", помимо принципіяльних ріжниць, ідуть рівнож з українськими партіями, одноцілим фронтом і підпирають не лише в краю, але й закордоном наші змагання до створення самостійної Галицької Державн. (Др. Марков).

Найліпше проявляється сей одноцілий фронт сьогодня, коли Поляки розписали вибори до сойму також у Східній Галичині, щоб таким способом при помочі доконаного факту перевести дійсну анексію краю. Супроти сього всі згадані партії, без виїмки, порішили згідно не брати участи в тих виборах, так що кандидувати-муть лиш платні наємники, які однак не можуть навіть ніяк показатись на села і які може й не доїдуть до Варшави.

Велику заслугу у створенню сього одноцілого фронту мають також самі Поляки, які причинились до сього через свої відомі у цілім світі мордовання, катовання, грабунки та инші насильства. Хоч польська окупаційна влада здавила при помочі безпощадного терору всякий свобідний рух (так прим., перші публичні Збори Українців відбулись у Львові доперва дня 9. вересня с. р.), то помимо того українська суспільність стає щораз більше зорґанізована і сконсолідована.

Край та уряд президента УНР. Дра Петрушевича.

Між політичною лінією Міжпартійної Ради, зглядно, Української Національної Ради, а Уряду Президента Національної Ради, Дра Евгена Петрушевича **панує повна гармонія.** Наслідком загально відомих ненормальних відносин, в яких найшлася Східна Галичина, установлено у своїм часі Диктатуру, котра формально донині істнує і саме тепер провадяться між Урядом і політичним проводом в краю наради в справі зреформовання Уряду в напрямі його парляментаризації і покликання Ради Секретарів відповідальної перед Українською Національною Радою. **Ся гармонія є найкрасшою запорукою остаточного успіху політичної і дипльоматичної акції Уряду, і ніякі зусилля наших ворогів не потрафлять її захитати.**

Сучасне положення в краю.

По довшім цілковитім занепаді орґанізаційного життя, що було зрозумілим з огляду на терор окупаційних властий і виїмковий стан, наступило згодом відродженне на всіх ділянках народнього життя. Першими видимими познаками сього було свято Просвіти, яке відбулось дня 8. грудня 1920, а відтак ювилей професора Юліяна Романчука і велике свято Шевченківське в лютім і марті, 1921, і сьогодня з радостю можемо вже ствердити, що всюди кипить жива енерґійна праця. Орґанізації політичні, як Народній Комітет, Міжпартійна Рада, а в останньому часі навіть Українська Національна Рада, відбувають мимо всяких перепон свої наради, а також політичні орґанізації на провінції розвивають щораз живійшу діяльність.

По селах підіймають знова свою діяльність читальні Просвіти, а особливо славний є розвиток нашого приватного шкільництва, який завдячуємо Українському і Педаґогічному Товариству і Рідній Школі. І так Українське Педаґогічне Товариство удержує зокрема по містах 22 народні школи, 10 ґімназій, 13 ґімназійних курсів і 13 семінарій та семінарійних і матуральних курсів. У шкільному році 1921-22, наше приватне шкільництво коштувало нас приблизно сто міліонів польських марок. Не стало би місця згадувати тут всіх наших невтомних робітників на просвітному і культурному полі, але годі поминути особу проф. Михайла Галущинського, що зорґанізував фонд Рідної Школи і поклав в тім згляді дуже великі заслуги.

Далі край здобувся на власний український університет, який також дуже богато коштує, і якого значінне найширші круги дуже добре розуміють, піддержуючи його усіми силами. Наш селянин складає на кошти удержання університету переважно збіже й інші земельні продукти, що належить зокрема підчеркнути яко доказ його високої свідомости.

Кооперативний рух, який був донедавна цілком розбитий, зачинає поволи відживати. Творяться численні повітові кооперативні Союзи, які до війни майже не істнували. Наш селянин виявляє неімовірну витривалість та енерґію. Помимо страшних наслідків світової, а відтак польсько-української війни, про які ніхто, не бачивши, не може собі взагалі виробити поняття, помимо того, що польська окупаційна влада не то що про нього не дбає але ще й усюди йому перешкоджує, він відбудовує край, переміняючи недавні пустарі знова в культурні ужиточні простори.

Богато української інтеліґенції працює для народу, але тут треба із жалем замітити, що деякі кляси, які саме мають в тім напрямі найкрасшу традицію, а то: наше духовенство й учительство, очевидно з подиву гідними виїмками, дещо замало присвячує уваги народній справі. Ми розуміємо добре теперішнє трудне положення, **але сучасний момент вимагає рішучо, щоби без огляду на сі перепони жертвувати всі сили для добра народу.**

Яко дуже відрадний факт слід далі піднести незвичайний зріст національної свідомости по містах, так серед міщанства як і робітництва, що особливо сильно проявляється у Львові. Доказом сього є прим. переповненне українських приватних народних шкіл у Львові (8 заведень) і дуже сильний розвиток заложеного перед кільканайцяти роками при співучасти Дра Бачинського **„Міщанського Братства"**, яке числить сьогодня понад 200 членів, самих самостійних промисловців, реміснників і купців. Душею сеї орґанізації є в останнім часі вдомий діяч, директор „Народньої Торговлі" у Львові, **Микола Заячківський.** Патріотизм, який панує в сій орґанізації, ілюструє найкрасше факт, що з нагоди останнього „Свяченого" члени протягом кількох хвиль зложили на будову власного дому та на інші народні цілі (інваліди, Рідна Школа, церков на Левандівці і пр.) поверх міліон марок. В послідньому часі товариство змінило статут на краєве і орґанізує філії в повітових центрах краю. До нього горнуться численні одиниці, які часом навіть не знають рідної мови, але в яких ще не погасла зівсім народна свідомість.

Не маючи доступу до державних фондів, наше економічне життє розвивається дуже поволи. Наші фінансові інституції, поборювані на кождому кроці через окупаційні власти, не можуть очевидно йти в парі з польськими, які мають повну піддержку польського уряду; наше найбільше товариство обезпечень „Дністер" зустрічає всюди великі перепони, бо Поляки, розуміючи його значінне, хочуть перевести в Галичині державне обезпеченне з центром у Варшаві, а „Дністер" розвязати.

Безправний стан, який панує у Східній Галичині від літа 1919 року, а зокрема безоглядна кольонізація, яку переводить польське правительство, виключивши від набування землі окремими законами правного ґазду — українське населенне, а відтак проволіканне аліянтами рішення галицького питання, викликали в краю величезне зденервованне, якого першим більшим висловом був атентат Степана Федака на воєводу Грабовського, а яке від кількох місяців проявляється у формі зростаючого терору. Невідомі справці нищать зелізничі шляхи; висаджають у воздух мости; підпалюють поміщицькі забудовання кольоністів та військові маґазини; убивають хрунів; виконують атентати проти польської державної поліції і т. д. Діється се зовсім самочинно, яко відрух на польський гнет, а солідарність в суспільности є так велика, що досі польська влада не зловила **ані одного** справця. Натомісць останні вибухи в українських інституціях у Львові як в „Просвіті", „Національнім Музею" і „Академічному Домі" — се чиста провокація польської державної поліції, уладжена на зразок колишньої царської охрани, в тій цили, щоб мати притоку до нових переслідувань, як повідомляють часописі, вже й наступили.

На спеціяльну увагу заслугує ще наша преса, яка працює серед дуже невідрадних обставин. Довгий час не давали Поляки взагалі жадної концесії на часопись, а потому вічними заборонами, конфіскатами й іншими шиканами, утруднювали незвичайно пресову акцію. Кождому відомо, кілько разів головний орґан Народньої Трудової Партії у Львові мусів зміняти свою назву, або взагалі спиняти на якийсь час свою появу. Популярний орґан для селян „Батьківщину" вже по 16 числах замкнула львівська поліція, і доперва від кількох тижнів виходять як за давних часів **„Діло"** і **„Свобода"**. Однак кошти удержання сих орґанів є дуже високі і треба великих зусиль, щоб не допустити до їх упадку.

Американські Українці повинні піддержувати нашу краєву пресу, передплачуючи „Діло" і „Свободу" і присилаючи жертви на пресовий фонд, з якого фінансується також інші важні публікації.

Край і Америка.

Перешкодою у всій народній праці є велике убожество нашої суспільности, яке наслідком воєн ще збільшилось. Тут поміч наших Братів з Америки відіграла незвичайно велику ролю і є покликана ще довгий час її відгравати. Колишній Горожанський Комітет у Львові, який помагав арештованим, інтернованим, інвалідам, вдовам та сиротам, міг неодну сльозу їх обтерти лиш завдяки американській помочі. Тесаме можна сказати про Рідну Школу; а на окреме признанне заслугує прекрасно переведена Державна Позичка і політична акція американських українських орґанізацій.

Але того всього ще мало. Потрібним є переведенне одноцілої орґанізації в Америці, яка всіх обєднувала-б і піддержувала на кождому кроці акцію краю, як політично так і матеріяльно. Ми певні, що в тому зглядi американські Українці **відіграють у відношенню до своєї Батьківщини ролю Ірляндців і Литовців.**

Брак часу не позволяє мені увійти тут на поле великої міжнародньої політики, але ті, що уважно слідять біжучі події, знають, що Европа переходить тепер велику крізу, і що небезпека цілковитої катастрофи стає щораз імовірнійшою. Я певний, що спасенне наступить доперва тоді, коли Америка активно вмішається в европейські справи. Тому наші американські Брати повинні заздалегідь приготовляти терен в сьому напрямі, щоб Америка, беручи на себе санацію відносин в Европі, приняла у свою програму також справу вирішення цілої української проблеми в напрямі створення **незалежної соборної української держави.** Події йдуть тепер прискореним кроком вперед і хвиля американської інтервенції в Европі може вже дуже скоро наступити. Длятого американські Українці не повинні ґаїти ані хвилі та **увідомити собі докладно свою велику місію і відповідальність перед будучими поколіннями.**

Щодо економічної помочі, то ми знаємо, що й Америка переходить велику господарську крізу, але в дійсности при відповідному зорґанізованню справи, американські Українці могли би значно більше зробити й уможливити галицьким братам передержанне теперішнього страшного часу аж до хвилі, коли обставини зміняться на ліпше. Все те могло би діятись не як дотепер дорогою беззворотних датків, себто милостинею, але через **створенне відповідних економічних інституцій та установ,** які скріпили би край без жадних жертв зі свого боку, а противно, навіть з добрим зиском. Вина, що се досі не сталось, лежить по обох боках. Брак нам людий зі зрозуміннєм і відповідною ініціятивою, котрі могли би взяти се в свої руки. При красшій економічній орґанізації ми могли вже досі для Америки, а тимсамим для українського народу, викупити половину камениць у Львові й інших містах, і мимо всіх обмежень, спричинених виїмковими законами польського сойму, закупити масу землі, бо доляр має в Галичині як і взагалі в Европі прямо чудотворну силу. Тимчасом, ми не здобулись досі навіть на відповідне зорґанізованне пересилки гроший до краю і величезні міліони народнього маєтку пропали і далі пропадають в кишенях посередників через неуміле пересиланне гроший. Тут конче мусить щось статись і то в як найскоршому часі. Покликані до того є, а то директори наших фінансових та економічних інституцій.

Галичина і Велика Україна.

Почуттє соборности у Східній Галичині є тепер домінуючим і коли прийшла з України вістка, що й туди перекинувся страшний голод, так галицька суспільність помимо негодовання, яке викликала у нас Петлюрівщина, зорґанізувала в як найкоротшому часі поміч для голодуючих і для Придніпрянських еміґрантів. Поважні суми, зібрані готівкою, і величезні скількости всякого рода продуктів, свідчать наглядно, що почуттє національної єдности усіх українськи хземель запустило вже глибоке корінне в душі нашого народу.

Під Польщею опинились як відомо: Холмщина, Волинь і Підляше, і з тими областями ми навязуємо вже тісні зносини та служимо їм при кождій нагоді порадою і ділом.

Вигляди на будуче.

Польський нарід, а зокрема Східно-галицькі Поляки, ніяк не можуть зрозуміти, що Українцям належаться які права, і ми мусимо числитися з тим, що вони добровільно не піддадуться ніякому рішенню аліянтів, яке-б не відповідало вповні їх власним бажанням. Свідчать про се вже нині їх прямо смішні проекти воєвудської автономії, яку вони хочуть в Галичині завести.

Рішення треба буде нам самим переводити в життє, а се **ми зможемо зробити лиш** при **як найінтензивнійшій допомозі наших американських Братів. В нашій єдности наша сила.**

Відень, у вересні, 1922.

В. Біберович.

*) Характеристичним є, що помимо поважного занедужання і предложення лікарських оречень він мусів **два роки** чекати, заки дістав пашпорт і дозвіл на виїзд.

ВИКРИТТЯ ПОЛЬСЬКОЇ ШПІГУНСЬКОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

З Варшави доносять до польських часописів:

Совітська преса приносить вістку, що на совітській Україні відкрито велику польську шпіґунську орґанізацію. Із зізнань арештованих співробітників польського посольства на Україні виходить, що місія громадила матеріяли, які торкаються справ орґанізації і розміщення армії. Польське посольство збирало також фотоґрафії членів „польського бюра" при центральнім комітеті комуністичної партії.

СТАРИЙ ТИГР.

Старого французького політика Жоржа Клеманса здавна називають у Франції тигром.

Сей тигр звісний особливо яко премієр з часу війни, а потому яко лідер сумної памяти версайської мирової конференції, вчасі якої він теж будував чужим коштом штучний недоліпок під назвою „Польща".

Той старий тигр тепер вибирається до Америки в гості. Хоче тут в кількох більших містах виголосити свої „спичи".

Метою його подорожі є піднести своє політичне значінне у Франції, а через те піднести також вплив ґрупи своїх приклонників у домашній політиці.

Се не подобається теперішньому премієрови Франції, Раймондови Пуанкаре, і він заходиться підставити йому ногу в його американській виправі.

Не подобається се теж бувшому французькому міністрови Йосифови Кайо, котрого судив і карав Клемансо за „зраду".

Кайо вже зачав проти нього пресову кампанію. Каже він, що де Клемансо ступить, там трава вже не поросте; життя там не буде.

Як старого тигра приймуть в Америці, не знати. Але на принятте у людий справедливих він не заслугує. Вони повинні йому пригадати се, що Кайо каже: що за його слідами гине життє.

Він є головним виновником французьких мирових договорів, котрі принесли нещасте Европі, в якій стремить на публичному видовищі поганий труп під назвою „Польща", який, поки не буде закопаний, буде все пригадувати нещасливу руку гробокопа Клеманса.

Вистарчило-б, якби старий тигр відвідав у Вашинґтоні хорого Вилсона та оглянув його 14 пойнтів і потому вернувся домів.

ГАЛИЧИНА ГОРИТЬ МИМО ВОЄННОГО СТАНУ.

„Ґазеті Варшавскій" телефонують зі Львова під датою 30. вересня:

„Підпали польських фільварків і маєтків у Східній Малопольщі не устають мимо впровадження воєнних судів. Минувшої ночи підпалено і згоріли двірські забудовання коло Сокаля, також Пославич і Радвані. Міліонові страти понесли властителі тих маєтків, пан Крушевскі і ґраф Дзедушицкі.

„Делеґація землевласників інтервенювала вчера у ґен. Єнджеєвского і воєводи Ґрабовского. Делеґати представили розпучливий стан польських дідичів на „кресах", при чому зажадали енерґічно вмішання властий в сю справу.

„Ґен. Єнджеєвскі і воєвода Ґрабовскі заявили делеґації, що пороблять всі зарядження, щоби як найскорше перервати „збродничу" акцію українських боївок".

НА ЯКІ АДРЕСИ ПОСИЛАТИ ЖЕРТВИ ДО ЕВРОПИ?

На запити в сій справі відповідаємо Українцям американським і канадійським, що жертви на поміч українським жертвам війни в Европі, а також українським жовнірам, студентам, збігцям, голодуючим, на українські школи і т. п. слід посилати на такі адреси:

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ:

Для українських жовнірів на адресу: **Dr. Stepan Smal-Stocky, Hotel Imperial, Prauge, Czechoslovakia.**

Для українських студентів, що вчаться в українському університеті в Празі, також на тусаму адресу д-ра Стоцького, або на адресу: **Zivnostenska Banka, conto: Ukrainska Akademicna Hromada v C. S. R., Prague, Czechoslovakia.**

Для збігців з України і Галичини: **Ukrainsky Hromadsky Komitet, Serikova 4, Prague III, Czechoslovakia.**

В АВСТРІЇ:

Для українських збігців з Галичини: **Ukrainisches Hilfskomitee, Strozzigasse 32, T. 12, Wien VIII, Austria.**

Для українських студентів: **Ukrainiaher Studenten Verein Sitsch, Theresiengasse 13, Wien XVIII, Austria.**

В НІМЕЧЧИНІ:

Для українських студентів: **Verein Ukrainischer Studenten in Deutschland, Berlin-Charlottenburg, Goethestrasse 67a, Germany.**

В ГАЛИЧИНІ:

Для товариств:

Комітет допомоги голодуючій молодіжі;

Фонд українських інвалідів;

Український Фонд воєнних вдовиць і сиріт;

Краєве Товариство охорони дітий і опіки над молодіжю;

на адресу: **Zemelnyj Bank Hipotecznyj, Pidwale 7, Lemberg, East Galicia.**

На українські приватні школи: **Ukrainske Pedagogiczne Towarystwo, Rynok 10, Lemberg, East Galicia.**

При пересилці гроший (доляровими дрефтами) треба все посилати **листи** і в них написати, на яку ціль призначена жертва.

Сей виказ містити-мемо від часу до часу у „Свободі".

Наших земляків в Европі просимо подати нам зміни або доповнення в сих адресах.

З ТЕРНОПІЛЬЩИНИ.

(Лист писаний до П. К. в Міннеаполіс).

Кутківці.

Любий Брате і Братово! Писалисьте, що посилаєте мені доляра в листі. Я одержала лист, а радше тільки половину листу, бо другою половиною і доляром якийсь чорт удавився.

У нас продають Поляки панське поле, по 110 долярів за морг, але тільки самим Полякам. Українцям не хотять нічого продати і кепкують собі: „ідзь на Украіне".

Тут страшна дорожнеча, що нічого не мож докупитися. Хотілисьмо купити пару дощок, щоби докінчити хату, але таке то дороге, що не було за що.

Урожай сего року добрий, але раз-нараз дощі не дають позбирати хліба.

У цілім краю великі заворушення; кажуть Ляхи, що „Украінци бунтуйон сен". Кажуть, що досі уже згоріло більше як девятьсот фільварків, а що стиртів то і счислити не можна. Палять на те, щоби Поляки не мали хліба.

У Сипові як запалили фільварок, то горів вісім днів.

Як будеш посилати гроші то не в листах! Не спомагай польських черевачів, що викрадуть гроші із листу...

Твоя сестра **Катерина.**

ДО „ЄДИНОЙ НЕДЄЛІМОЙ".

Совітський комісаріят зовнішнього торгу признав необхідним перевести в найкоротший термін митне обєднання совітських республик. Має бути відновлений спільний митний тариф. єдине законодавство й стисло централізований митний адміністративний апарат.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Бр. св. Ґеорґія, від. 239 У. Н. С. повідомляє, що звичайний мітинґ відбудеться о 12.30 годині попол. в неділю, 22. жовтня 1922 в гали У. А. Горожан під ч. 822 Франклин ул. На порядку нарад дуже важні справи. Перша справа Негайної Помочи Рідному Краєви і т. д. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — І. Жмутин, предс.; І. Волос, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Сестрицтво Любов, від. 37 У. Н. С. повідомляє, що триквартальний мітинґ відбудеться о 4. годині попол. в неділю, 22. жовтня в домі під ч. 154 Перша ул. На порядку нарад справозданнє касове і инші важні справи. Будеться принимати нових члениць. Неявившися членицЯ заплатить кару 50 цнт., а урядничка 1 дол. — М. Малек, предс.; Е. Кардаш, секр.

СТЕМФОРД, КОНН. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350 У. Н. С. повідомляє своїх членів, що квартальний мітинґ відбудеться дня 22. жовтня в Ред Мен гали при Віллов улици. Кождий член повинен явитись на мітинґ, понеже є богато справ до полагодження. Неявившіся члени підлягають карі після припису статута. — М. Кресан, секр.

Отсею дорогою проситься **ПРОКОПА ВИРИВАНКА**, члена від. 85 У. Н. Союза в Hazleton, Pa. зголоситись до місцевого уряду не пізнійше як до 25 жовтня на адресу: О. Шараварко, 137 Muire Ave., Hazleton, Pa.

ЛИТОВЦІ ПРОТИ ВИБОРІВ.

В справі виборів до польського сойму на Віленщині надіслано нам декларацію Тимчасового Литовського Комітету у Вільні, в якій подається причини неприступлення литовського населення до виборів. Причини ці здебільша відомі і в нашому краю, а саме: 1) Віленщина не мала досі нагоди явно висловити своєї волі, бо дотеперішний віленський сойм, вибраний під охороною польських жандармів, в ніякому разі не був виразником волі населення. 2) Теперішна польська адміністрація не дає можности краєви виявити свого правдивого облича. 3) Від коли прийшов до влади Желіґовскі на Віленщині, нема ні свободи преси, ні комунікації, ні мешкання, ні кореспонденції. 4) Доля Вільна в міжнародніх взаєминах ще досі не вирішена. Підписали декларацію: президент К. Сташин, члени: В. Єзукевич, др. І. Шлапіяліс, С. Кайріюкштіс і секретар К. Чибірас.

ПОЛЯКИ БОЯТЬСЯ МАХНА.

Як звісно, голосний провідник українських повстанців Махно опинився був у Галичині, де Поляки його арештували і враз зі штабом інтернували в Стшалкові.

Тепер „Ґазета Варшавска" доносить, що Махна перепроваджено із Страшлкова до Варшави, бо викрито, що він змовлявся станути на чолі українського повстання в Галичині.

Вячеслав Будзиновський.

ПЕРЕВЕРТНІ.

Оповіданне з середини 16-сотих років.

(1)

При шляху зі Львова на Галич, на горі відрізаній від шляху богном і ставом, стояв замок — пана Патниць, шляхтича Осипа Тукалу. Родова традиція Тукалів сягала аж до часів князя Данила, котрий предка Осипа, Федора Тукалу обдарував маєтками за його поміч у війні з Мадярами. Коли Данило виганяв їх з Галичини, боярин Федір Тукало привів йому полк добре зазброєного лицарства і під Ярославом доміг розгромити й знівечити мадярську потугу. В скрини Осипа була захована стара шкіряна грамота, на котрій, як переказувала родова традиція, Данилів син, князь Лев власноручно витиснув печать, закріпляючи за Тукалами наданнє Данила. Тепер з тих маєтків і слід пропав. Поконфіскували їх польські королі за участь Тукалів в революціях Галичан проти Польщі. З всьої предківщини Осип Тукало одідичив лише одно село. Друге, Пятниці, в котрих замешкав, принесла йому жінка. Від тих Пятниць стали його звати зразу пятницьким паном, опісля коротко Пятницьким.

Сей наймолодший нащадок Тукалів мав мабуть богато з вдачі славного предка. Був дужий тілом, бодрий духом; підприймчивий, сміливий до очайдушности, завзятий. Мав добру книжну і лицарську школу. Конем, шаблею, мушкетом чи луком орудував, як жаден його ровесник. Коротко, Осип був матеріялом на великого чоловіка, що міг і собі слави придбати і свому народови зробит иноду велику прислугу. Але його буйну вдачу доповняли ще инші прикмети. Був прудкий, поривистий, задирчивий, зарозумілий і неуступчивий. Постійно мучила його невгасима спрага сполучена з непоборимою відразою до води. При відносинах, серед яких жила шляхта сімнацятьсотих років, ся широка натура Осипа справила його на шлях, яким гнала стрімголов польська шляхта в українських землях. „З вовками жити, по вовчому й вити". Ще в школах спанібратався з польськими вельможами і став таким, якими й вони були. В такім товаристві вибуялися лихі прикмети його власної вдачі, ще й всякли в него прикмети його польських побратимів. Тим то й його добрі прикмети або заниділи, або пішли на службу лихих. Став зразком тодішного шляхтича Польщі. Перший на всю околицю гуляка і мочиморда. Не любив ніяких поучень ні докорів. Хоч би й сам зміркував, що не має рациї, не хотів показати сего. Навпаки, на зверх все мусіла бути його правда. Робив на перекір, проти власного переконання, щоби лише показати, що він має свою думку й волю і силу поставити на своїм. Його шабля не ржавіла в піхві. Пила кров, але не при стрічи з ворогами його землі і його народу. Боєвищем для неї були бенькети, соймики та инші шляхоцькі збіговища. При таких оказіях Пятницький пан все був перший між тими, що счиняли бучу. При таких нагодах все перша вискакувала з піхви. Найбільше роботи давали їй спори між шляхоцькою братією. Пятницький дуже пильно наслухував, чи де не подивилися на себе косим оком які два шляхтичі, чи не ділять між себе спадщину якого богача, або чи не пішла до суду яка маєткова справа. Такі косі погляди, розхапування відумерщини і маєткові процеси все доводили до напастий на гладкій дорозі, до каліцтва на бенкетах, до оружних наїздів на двір противника. Вдача і вихованнє Пятницького не позволяли йому бути при таких спорах невтральним. Скоро почув, що два когути почубилися, то він, хоч би то були ні брати ні свати йому, мусів станути душею й тілом по стороні одного з них. Чия правда, він не розбирав. Хто на його думку був дужший, отже мав більші вигляди подужати противника, тому віддавав на услуги себе і своїх хлопів.

При запальчистій упертій вдачі Пятницького се уживаннє хлопів до заїздів довело раз до такої острої суперечки з попом, що Пятницький троха не сплямив своєї чести звичайним мордом. По одній поході на маєтки якоїсь вдови, до котрого Пятницький взяв був всіх своїх хлопів і парубків до одного, прийшов до него його піп і став йому докоряти, що розволочує і псує народ, що люди відвикають від чесної праці, всяка робота їм остогидла. Хлопи руйнуються. Що гірше, вони деморалізуються, дичіють. Нині село стало просто селом опришків.

Піп довго надумувався, заки пустився до замку. Коли прийшов на замкове подвіре, ще надумувався, чи сповістити пана, що прийшов до него. Пятницький не позвав попа до замкових комнат, лише сам вийшов до него на подвіре. Піп замнявся і не зараз виїхав з тим, з чим прийшов. Потерпав, що скоро зачне, то пан визьвіриться, та що найменше викине його за браму. Отже здивувався, що пан не лише не вибухав, але навпаки, покірно склонив голову і пильно слухав. Се осмілило попа і він красками щораз чорнійшими малював здичіне села, спричинене участию в походах пана.

— Чи вже кінець проповіди? — спитав Пятницький, коли піп замовк, в тій надії, що говорив не без успіху.

Що мав сказати, те й сказав...

— Заки відповім тобі, спитаю тебе: Чи я тобі виарендував парохію на те, щоби ти голосив проповіди мені? Ще й не в церкві і не в свято, але в будний день і тут, на замковім подвірю, на моїм власнім світтю! Щоби ти з твоїми, пятницьким болотом обліпленими чобітьми ліз в мою душу? Кажи! Чи є такий пункт в арендним контракті між мною і тобою?

Саме в сій хвилі служба викочувала з льохів велику куфу з вина. Побачивши се, Пятницький крикнув до служби.

— Гей люди! Сюди бочку. На край гори!

Люди прикотили бочку на край гори. Туди пішов Пятницький і потяг за собою попа. Понизу вилискувалося плесо ставу, що каблуком обіймало спадисту замкову гору. Пятницький звернувся до попа:

— Кажи, що стоїть в арендним контракті про твої повинности супроти мене? Оскілько тямлю, лише те, що ти маєш платити мені чинш. Твоє діло, як ти від твоїх овечок видобудеш се, що маєш мені дати і що тобі потрібне на свічки і кадило та на твій прожиток. А ти, замість з грішми, приходиш з проповідию... аж сюди... Та ще й з якою! Твоє щастє, що я нині в добрім гуморі, бо послідний похід був і веселий і намолотний. Ще й до того нині їду на пир до сусіда, на котрім його ворогови маю пообрубувати уха. Отже не хочу псувати собі гумору. Коли би не те, то щонайменше вигнав би тебе з замку псами. Зуби в них добрі. Не богато лишилось би стерва на твоїх костомахах. Як я побачив сю бочку, то зразу прийшла мені думка спустити тебе у ній до ставу. Твоє щастє, що я налагодив собі бенькет, на котрий треба приїхати з веселим лицем. Се спасло тебе і нині ти вийдеш звідси цілий. Але, щоби не було послідний раз... таке зухвальство!... Бачиш ту барилу? Бачиш яка гора висока і стрімка? Що став глубокий, сам знаєш. Бочка лишиться тут. Як мені ще раз прийдеш сюди не зі своїм ділом, себто не з чиншом за парохію, то впакую тебе в сю бочку, забю дно і копну ногою, щоби згори скотилася у став. Ще й скажу стріляти до кождого, хто важивсь би видобути. Тепер гони!

Сварки, бійки і кровалі війни між шляхотською братією в руськім воєводстві не переводилися. А що всюди мусів бути й Пятницький, він сам господаркою не займався, бо дома був рідким гостем. В Пятницях бачили його лише тоді, коли привозив добичу, або вилизувався з ран. Всі господарські і домашні клопоти, та вихованнє синка полишив жінці. Тосаме було й у його хлопів. Вони, не то що панщини не робили, але й власним ґаздівством майже не журилися. Зазброєні мушкетами, луками, шаблями, списами, або й лише сокирами, тягалися за своїм паном. Як на двірськім, так і на хлопськім робили тільки баби, дівки і діти. Хлопи були вдоволені з такого пана і такого життя, бо дома ненадсаджувалися при роботі, ні на панськім, ні на своїм. Жили веселим, і, хоч небезпечним, го зате романтичним життєм. По при те у тих війнах панів з панами й вони все щось лизнули. Випивали льохи плюндрованих панських дворів, та чи то з двoрі, чи таки в хлопів побитого і сплюндрованого пана не один потягнув та спрятав щось цінне для себе.

Занедбаннє господарки, гуляще життє і процеси, які через участь в чужих спорах спадали й на Пятницького, зруйнували його цілком. Тукалин, послідний родовий маєток забрали вірителі. Свого власного вже не мав і на власну домовину. Лишився ще лиш маєток жінки, маленьке сільце Пятники з сильним оборонним замком, построєним її предками. Але й Пятники були сильно обдовжені, бо силував жінку підписувати довжні грамоти. Вірителі вже стали правуватися і вже нераз до воріт замку ковтав возьний, що з двома шляхтичами ніс декрет суду взиваючий Пятницьку вступитися з Пятниць, бо прийде новий пан. Але Пятницький сміявся з декретів. Він не задурно служив польським вельможам в їх заїздах на сусідів. Помагав він їм, то й вони не покидали його, коли попав у скруту. На добавок хитрий був той Пятницький. Коли зичив гроші, то не ішов до таких, що мали силу виекзекувати присуд. Натягав дрібних шляхтичів, котрі своїх власних міліцій не мали, немали сильних свояків, ні тішилися приязнию та опікою вельмож, отже не могли випроцесованих гроший чи маєтку взяти в посіданнє шаблями.

Ще одно помагало панови Пятниць, а саме його ренеґатство. Його жінка була також з православного українського роду. Але езуїти знайшли приступ до дому її батьків. Старих не здужали підмовити до відступництва від прадідної віри. За те поза їх плечима обробляли пятнацятьлітну доньку і таки замотиличили дівчину. Не залишили своєї роботи й тоді, коли нарід віддалася за православного шляхтича, приносячи йому в віні Пятники. Довели до того, що коли неспо́вна рік по шлюбі прийшла дитина, мати використала довгу неприсутність мужа і дала охрестити сина латинському ксендзови. Коли муж вернув, сказала йому, що дитина захоріла, що був лікар, але махнув рукою і казав борзжій охрестити. Саме тоді дома був случайно польський ксендз, отже охрестив дитину. Мабуть отсему дитина завдячує життє. Сталося чудо і дитина подужала. Сам Всевишний показав, що воліє католицьку віру.

Не почула від него ані слова докору. Увірив, що справді зробила се з конечности; в страху, щоби дитина не померла нехрещена. І віра батьків вже стала йому байдужа. Не тому, щоби запалився до католицтва. Як многим шляхтичам Польщі і України, й йому завернуло голову аріянство. До нової віри ще не пристав, але став легковажити ту віру, в якій виховався був. Наслідок того був такий, що православе ставив на рівні з католицтвом і оба віроісповідання легковажив. Але, хоч поважаннє для предківської віри втратив, він всеж таки цінив родову традицію і лише тому не перейшов явно на аріянство. З тої причини також не дуже вдоволений був з того, що його син католик. „Але, сталося", подумав. „Я й так перейду на аріянство. Як син підросте, дам його виховати в новій вірі.

Се, що вість про охрещеннє сина на католицтво Пятницький приняв досить рівнодушно, осмілило жінку. Підождала аж настала ніч і він став її голубити. Тоді виявила йому ще одно: Що й вона вихрестилася. Що для себе, „виключно" для себе приказала построїти замкову каплицю, та запросила католицького ксендза, щоби що неділі приїздив відправити для неї службу Божу.

Се вже було йому не всмак.

— Син упав жертвою конечности — думав. — Але жінка? Коли їй так дуже захотілося того католицтва, то могла підождати, аж я верну, порадитися. Вона-ж знала, що я не фанатик православний, що зі мною можна було про таке балакати.

Щоби виминути спору з жінкою, щоби йому не докоряли деякі православні пани, з котрими ще жив сяк так в добрій злагоді, загадав тепер перейти явно на аріянство. Жінку покарав тим, що також не упередив її. Сказав, аж сталося. Не так сказав, як написав про се з дороги.

Жінка в плач, та до свого ксендза.

— Я присягла вам, що й чоловіка перетягну на католицтво, а він, ось що пише мені. Читайте!

Ксендз прочитав, його лице прояснилося.

— Чого десперуєте?! — каже. — Вже його маємо!

— Як маємо? Він же арянин. Не дай Боже якого нещастя... в його промислі не тяжко за таке... то піде просто до пекла... на саме дно.

— Коли в тім діло, то православні і аряни однаково чорта варті. Православний таксамо добрий кусок для чортових зубів, як арянин. Але, коли діло в тім, щоби твого чоловіка приєднати до єдиноспасаючої католицької віри, то добре сталося. З арянства лекше притягнути до католицтва ніж з православя. Ми самі тихцем ширимо арянство між православними панами. Ся прозаїчна віра скоро навкучиться нашим поетичним панам. Вони скоро покинуть її. Досвід навчив нас, що вони вже не вертають до грецької віри, але приймають католицтво. Арянство, лютерство, кальвінство то для православя ослячий місток для переходу на католицтво.

— Але, заки се станеся, він, може схоче в своїй новій вірі виховати сина.

— Ще далеко до того. Заки немовлятко підросте, то батько вже буде добрим католиком.

— Дав би Бог!... Але... Отче велебний!... Тепер він ще арянин. Готов не позволити охрестити по католицьки... другу дитину.

(Дальше буде).

Ку Гунг-Мінг.

НЕЦИВІЛІЗОВАНА АМЕРИКА.

Я сказав, що нація називається цивілізованою нацією, коли вона посідає духове майно або „зреалізовані ідеали". Тепер позвольте спитати, які зреалізовані ідеали або духове майно мають Американці показати, щоби мати право назватися цивілізованою нацією. В літературі я знаю лише одно велике імя, а се є Емерсон. Одначе-ж навіть Емерсон як Матю Арнолд говорить, не є зовсім велике імя в літературі. Не говорячи про Гомера, Вірґіля, Дантого і Шекспіра, Емерсон не є настільки велике імя в літературі як Плятон, Ціцеро, Бейкон і Волтер.

Знова щодо поезії, яка, так як музика, є найвисшим виразом духового життя в нації, я також знаю лише одну поему, написану американським поетом, яку можна щиро назвати дійсною поемою. Під дійсною поемою я розумію поему, що є вся поезією і нічим лише поезією; поема, що стається духовим майном нації і творить важну частину її цивілізації, подібно як Ґре-я „Елегія на Сільському Кладовищу" і Роберта Борнс-а "Минулі Дні" (Auld Lang Syne). Поеми такі, як анґлійського лорда Меколі, хотяй мають метер і рим, зовсім не є поезією, але тільки реторикою. Тепер, поеми навіть славних американських поетів, як Лонфелов і Джан Ґрінліф Витієр, є в більшій части лише реторикою, маючи дещо поезії в собі; вони не є поезією, не є дійсними поемами, які як Роб. Борнса „Минулі Дні" можуть статися духовим майном нації. Дійсно, як я сказав, одинокою поезією, написаною американським поетом, яка може слушно бути названа справдішною поемою та може стати духовим добутком народа, є поезія Едґара Елена По п. н. „Анабел Лі".

Богато людий могло би думати, що я лише жартував, коли я сказав в одній з моїх статий недавно, що читанне анґлійського діточого риму про Тефі Валійця моглоби пособляти в образованню душі людини. Але зі всею серіозностю, я мав на думці се, що сказав. Бо поеми такі, як анґлійські діточі рими, є правдиві поеми, але, розуміється, правдиві поеми для дітий: а правдиві поеми мають в собі чар, який, як Матю Арнолд каже про Гомерову поезію, може переміняти і переобразити чоловіка. Коли не вірите сему, то пропросіть лише японську ґейшу повторити славну китайську поему по японськи, „Цукі окі карасу наіте шіло тен ні міцу", а побачите, що її очи нагло починають світитися, а всі її риси румяніють і вона стається на хвилю зовсім иншою женщиною, гарнійшою, більше чаруючою, ніж вона в дійсности є.

Иншими словами, річи такі, як анґлійські діточі рими, є дійсно виразом, в малій мірі, духового життя нації і творять часть її цивілізації. Тепер, факт, що Американці, яко нація, не мають діточих римів, є для мене певним доказом, що Американці, яко нація не мають духового життя; що вони є ще нація, як я сказав, без жадного духового майна або цивілізації.

Остаточно, отже, коли Злучені Держави були би знищені завтра, я хочу спитати, яку велику духову річ зробили Американці, яко нація, котру можуть оставити по собі, аби показати людям будучих поколінь, що вони були колись цивілізованою нацією? На мою думку, одиноке духове майно американської нації, одинокі правдиво духові річи, які Американці, яко нація створили, — так, що коли вони яко нація були би знищені застра, остануть в памяти людий будучих поколінь — се твір По „Аннабел Лі" і музика плянтаційних пісень американських Нігрів.

Може деякі люди скажуть мені: Що-ж скажеш про „Чотирнацять пойнтів" президента Вилсона, які, немов десять заповідий Мойсея оснують нову релігію, щоб заобезпечити світ для демократії і тим робом запровадити „царство Боже на землі"? У відповідь на се я скажу, що сі чотирнацять заповідей президента Вилсона були створені лише перед двома роками, а тепер навіть Лойд Джордж цілком забув їх.

Наконець говоренне про президента Вилсона пригадує мені, що я не питав, яких великих людий витворили Американці, яко нація. Всі, розуміється, відповідять: Юрія Вашінґтона; однак, навіть наразившися на небезпеку смертельної образи всіх моїх американських приятелів, я мушу сказати, що Юрій Вашінґтон, хотяй подиву гідний в многих зглядах, то всетаки, на нещастє, — як і другі американські Паломничі Отці — мав ще трохи забогато „моральної пильности" в собі, аби бути дійсно великим чоловіком, дійсно великим характером, як француський Баярд або анґлійський Сер Волтер Ролі і Филип Сидні. Дійсно, подібно як Матю Арнолд, говорячи про американських Паломників-Отців, каже: „Помимо важних результатів, подорожі Паломників-Отців, їх і їхню міру совершенности справедливо осудиться тоді, коли ми представимо собі, що Шекспір і Верґіль товаришать їм в подорожи і подумаємо, з яким незносимим товариством Шекспір і Верґіль стрінулися", — так і я зі своєї сторони коли мав би їхати до веселої Анґлії Шекспірового часу або в модернім часі до Японії, то Юрій Вашінґтон був би остатним чоловіком, якого я взяв би собі за товариша, бож і не можна подумати про се, що такого чоловіка можна взяти до Виндзорського „Ґартер Інн" та представити його п-ням Форд, Анна Пейдж, Бардолф, Пистол, і прочим з сего веселого товариства, ані до Ґейша-дому в Японії!

Шотляндець, якого я стрінув на Пекінськім Павільоні минулого вечера (він недавно повернув з Шотляндії), коли я його спитав, чи є вигляди на се, що Шотляндія буде „суха", подібно як Америка, відповів „ні, напевно ні!" Я спитався, чому. „Тому, що Шотляндія — він сказав гордо — се край, що має Роберта Борнса". Америка може стати „сухою", позаяк Америка ніколи не мала Роберта Борнса. Коли я говорю чужинцям, що так великий край, як Китай не може бути републикою, вони кажуть мені, що Америка також є великий край і є републикою. Їм тоді я відповідаю в подібний спосіб: Америка може бути републикою, позаяк Америка, не так як ми Китайці, се нація без ніякої цивілізації; так як мій шотляндський приятель каже, що Америка може стати „сухою", позаяк се край без Роберта Борнса. В дійсности Китай, я можу сказати тут, став републикою тепер тому, що бідний, зведений, слабоумний републиканський Китаєць тепер згубив свою цивілізацію, скоро згубив свою косу. Причина, знова, чому китайська република не може функціонувати є ся, що не всі Китайці стратили цивілізацію.

Заки прийду до заключення, хочу сказати, що ціль писання сеї статті не є зневажати американський народ. Американський народ є ще нацією без цивілізації, а се тому, що він є ще молодою нацією. Бути молодим, як Вил'ем Пит в своїй славній промові в британськім парляменті сказав, не є „жорстоким злочином". Дійсно, тому, що Американці є молода нація, живуча в такій великій країні, як Америка, вони мають такі великі можливости, що я є склонний думати, що коли цивілізація дасться спасти по тім великім военнім заворушенню, три великі будучі світові держави будуть Америка, Росія і Китай.

Моя ціль писання сеї статті, кажу знова, не є зневажати американських людий. Моя ціль є сказати людям, що одинокий шлях до спасення цивілізації — перша річ, яку треба зробити коли хочеться спасти цивілізацію, — є розуміти, що є цивілізація. Що спонукало мене писати сю статтю, було се, що я читав недавно розвідку написану премієром Японії, п. Гара, в котрій він говорив, що він хотів злучити цивілізацію Сходу і Заходу. Здається мені, коли він сказав так, що премієр Японії, коли вільно мені так виразитися, не знає, що значить цивілізація. Бо цивілізація є або правдива цивілізація або фалшива, або, як Японці кажуть, вмовлена цивілізація.

Кождий свого часу був так захорів, коли чув як люди говорять про цивілізацію, що одного разу сказав: „Цивілізація, цивілізація, кричать всі; але чи ношенне сілікатів і убір в шовкові сукні є вся цивілізація?" В подібний спосіб позволю собі спитати таких людий, як японський премієр, що говорять про злученне цивілізацій: Чи ношенне високих ковнірців, обтинанне кіс, будованнє европейських домів, їзда в автомобілях, зводженне статуй подібних, як сі, які можна побачити на улицях Токію, — є вся цивілізація, або чи взагалі є се цивілізація? В дійсности, Матю Арнолд, говорячи про христіянство (цікаве, що він уживав тісамі слова, які китайський поет Су Тунґ-по, династії Сунґ уживав, говорячи про конфуціянізм) каже, „христіянство є передівсім і понад все успосібленне і настрій" — так і я хочу вказати тут, що цивілізація також є передівсім і понад все стан ума і серця: духове життє. В правдивім значінню слова цивілізація звичайний японський ґейтар є більше цивілізований, ніж більшість американських професорів зі всею їхньою прагматичною фільософією і політикою. В дійсности цивілізація, цивілізація в її основі, не є убір, дім, меблі, машина, корабель, або гармата, але — благородність ума і серця, або словами великого японського Шоґуна, якого я вже цитував — благородне і ніжне серце. Наприкінци, отже, я хотів би пригадати Японцям, — які тепер є дійсними всі Шоґуни або марграфською нацією, мілітарним сторожем цивілізації на Далекому Сході — слова їх великого умершого Шоґуна, Токуґава Ієясу, який говорячи до свого внука, дійсно говорив до нинішної японської нації.

ЮГОСЛАВІЯ Й ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА — І СПРАВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Чеська „Трібуна" пише:

Народово-демократична партія (вшехпольська) в Польщі веде завзяту боротьбу проти Українців. Вона є противником східно-галицької автономії і на днях устроює в цілій Галичині віча з протестами проти „компромісової" політики влади. Факт, що її первісний проект відкликано для випрацювання нового проєкету, з якого народові демократи булиб вдоволені, доказує, що польська влада навіть не старається вирішити питання Східної Галичини з точки погляду, який відповідав би інтересам міжнародним, а передівсім українським, але ставить її вирішення в залежність від волі поодиноких польських партій. Варшавська влада піддається теророви одної політичної партії, притім одначе зовсім нехтує ухвалу Найвисшої Ради й артикул 91. Сенжерменського договору про міжнародне становище Східної Галичини. В червісному проєкті говориться, що влада має перевести автономію в діло до двох років. Нині проєкт відкликаний, що може значити, що польська влада надумулась інакше в справі автономії для Східної Галичини. Довідуємось, що східно-галицького питання не буде рішатися в сьогорічному засіданню Ліґи Народів, як Поляки боялись, та що його рішенне відложено на пізнійший час. Для Польщі має теж велике значіннє тяжке заграничне положення Анґлії, бо вона головно була противником змагань Польщі до анексії Східної Галичини. Варшава очевидно думає, що опір Анґлії зломаний трудностями на Сході, та що Лойд Джордж не матиме в нинішній ситуації інтересу ворогувати з Поляками.

Про становище Малої антанти супроти сього питання знаємо стільки, що особливо **Югославія спротивилась польським претенсіям до Східної Галичини** та що польсько-югославянські відносини наслідком того значно походнійли. Щодо становища Чехословаччини то воно висловлене у відносному артикулі чесько-польського договору. **Поляки не можуть тому вимагати, щоби ми їх підпирали в Женеві або у великих держав дипльоматично. Коли ж жадати-муть — то, як ми певні сього — не будуть вислухані.**

ТРИ МІСЯЦІ ІМІҐРАЦІЇ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

(З Іміґраційного Бюра в Вашінґтоні).

Звиш сто тисяч іміґрантів — точно 105,080 — прибуло до Злучених Держав на протязі послідних трех місяців, від 1. липня до 30-го вересня с. р. Так як по три-процентовому законів може бути допущено на протязі біжучого фіскального року (до кінця червня 1923), значить ще яким дві-сті-пятьдесять тисячам вступ відкритий. Найбільш іміґрантів в Америку, а саме 24,260, постачила за тих три місяці Італія вичерпуючи тим способом більш як половину своєї річної квоти. 17,932 іміґрантівтів прибуло з Обєднаного Королівства (Анґлії, Шотляндії і Ірляндії), 7,898 з Німеччини, 7,847 з Польщі (дозволене число 21.076 на рік), 7,359 з Чехословаччини, 5,918 з Росії (річна квота 21,613), по меньше з інших країв. Іміґрантів з Росії, до котрих залічено й переселенців з України, сего року більше як торік, коли російська квота лишилась ще далеко не вичерпана на протязі року. З Східної Галичини, яка має для себе дозволену окремо річну квоту — 5,786 іміґрантів — прибуло за три місяці 753 осіб. З Пинського округа (так названо у виказах Іміґраційного Бюра територію, яка обіймає приблизно зайняті Польщею частини Західної України) прибуло досі 619 іміґрантів із загального числа 4,284, яким дозволено іміґрувати в Америку.